

METODOLOGICKÉ ASPEKTY MULTIMODÁLNÍ KONVERZAČNÍ ANALÝZY A JEJÍ RELEVANCE PRO VÝZKUM INTERAKCE VE TŘÍDĚ

METHODOLOGICAL ASPECTS OF MULTIMODAL CONVERSATION ANALYSIS AND ITS RELEVANCE FOR RESEARCH IN CLASSROOM INTERACTION

František Tůma

Klíčová slova: *multimodalita, konverzační analýza, interakce ve třídě*

Keywords: *multimodality, conversation analysis, classroom interaction*

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit multimodální konverzační analýzu a na vybraných ukázkách ilustrovat její relevanci pro výzkum interakce ve třídě. Konkrétně bude pozornost věnována problematice přepisu nahrávky (vč. představení různých transkripčních konvencí) a analýze, zejména pak roli vybraných jazykových, tělesných a materiálních prostředků v interakci. V prezentaci upozorním na specifika tohoto typu výzkumu interakce, zejména na sekvenčnost, situační povahu interakce a charakter poznatků, které může multimodální konverzační analýza přinést.

Teoretická východiska v ČJ

Výzkum v konverzační analýze (česky např. Tůma, 2017) vychází ze záznamů přirozeně probíhající interakce. V multimodální konverzační analýze vedle samotných jazykových prostředků hrají důležitou roli také prostředky tělesné (např. držení těla, pohyby rukou apod.) a materiální (např. učební materiál, tabule), jejichž používání mluvčí v interakci průběžně analyzují a svým jednáním dávají najevo své porozumění (Streeck, Goodwin, & LeBaron, 2011). V konverzační analýze existuje celá řada transkripčních konvencí pro zachycení multimodálních aspektů interakce (např. Sidnell & Stivers, 2013), z nichž k široce používaným patří ty, jež vyvinula Lorenza Mondada. Výstupem

analýzy je podrobný popis praktik, tj. postupů používaných mluvčími při realizaci konkrétního jednání.

Metodologie v ČJ

Teoretické a metodologické aspekty multimodální konverzační analýzy budu ilustrovat na vybraných analýzách dat pořízených v 18 vyučovacích hodinách anglického jazyka u pěti různých učitelů na pěti středních školách (projekt GAČR 18-02363S). Konkrétně na vybraných datových ukázkách předvedu použití transkripčních konvencí a analytický postup, jež staví na sekvenčnosti a na pohledu účastníků (tzv. next-turn proof procedure). Tím doložím sekvenční a situační povahu interakce a charakter konverzačněanalytických zjištění.

Závěry v ČJ

Na vybraných analýzách dat doložím specifika multimodální konverzační analýzy (transkripční konvence, analytické postupy, sekvenční a situační aspekty interakce, povaha zjištění a zobecnění) a tyto vztáhnou k existujícím přístupům uplatňovaným ve výzkumu interakce ve třídě. Z hlediska multimodální konverzační analýzy upozorním na problematičnost termínu „ne/verbální komunikace“, potřebu zohledňovat v analýze i relevantní tělesné a materiální prostředky, a také na potřebu chápat interakci jako komplexní souhrn postupů používaných mluvčími v konkrétních situacích.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of this paper is to discuss the nature of multimodal conversation-analytic research in the field of classroom interaction. On selected data extracts I will present the transcription conventions, the complex interplay of language, embodied and material resources that speakers employ in interaction as well as the sequential and situated nature of this type of research. I will also illustrate the nature of findings that this type of research may produce. The paper concludes by highlighting the import of multimodal conversation analysis in classroom interaction research.

Bibliografie

Sidnell, J., & Stivers, T. (Eds.). (2013). *The handbook of conversation analysis*. Chichester: Blackwell Publishing.

Streeck, J., Goodwin, C., & LeBaron, C. D. (Ed.). (2011). *Embodied interaction. Language and body in the material world*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tůma, F. (2017). *Interakce ve výuce anglického jazyka na vysoké škole pohledem konverzační analýzy*. Brno: Masarykova univerzita.